

Motion till riksdagen 2021/22:2147

av **Johan Büser (S)**

Utökat skydd för myndighetspersonal och deras anhöriga

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tjänstenummer och avidentifierade tjänstekort och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ny grad av sekretessmarkering för myndighetsanställda och deras familjer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om koordination av myndigheternas säkerhetsarbete och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rätt till ersättning för att kunna anskaffa likvärdigt boende på den nya orten och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om anhörigs inkomstförlust och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd för barn i skolålder genom stödlärare och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I dagens hårda samhällsklimat där vi har stora problem med organiserad brottslighet finns ett stort behov av kompetent myndighetspersonal att utföra såväl myndigheternas löpande arbete som arbete som syftar till att identifiera och motverka kriminella organisationer. Personalen som utför arbetet kan också vittna om ett hårdare arbets- klimat där hot och påtryckningar för många blivit en vardag. Bara under 2021 märks extremfall såsom det tragiska polismordet i Göteborg och beskjutningen i Älvängen av hemmet till en kronofogde som arbetade mot organiserad brottslighet. För att det ska vara möjligt att behålla och rekrytera personal till myndigheter krävs att den anställde

och dennes familj kan känna sig trygg vare sig den anställde arbetar direkt i samhällets kamp mot den organiserade brottsligheten eller inte. Det är också viktigt att staten har ett fullgott skydd för den anställde och dennes anhöriga om något händer. Nedan identifieras ett antal områden där det behövs förbättringar för att de anställda ska vara trygga och väl omhändertagna om något trots allt händer.

Förebyggande skydd

1. Anonymitet i förhållande till medborgarna.

För att undvika vedergällning på grund av fattade beslut eller försök till otillåten påverkan måste det vara möjligt för alla myndighetsanställda att skriva under beslut eller protokoll med exempelvis tjänstenummer istället för namn om det i samråd med chef eller säkerhetsansvarig bedöms finnas en risk för hot eller hämnd för myndighetsutövningen. Det bör gälla även när myndigheter genomför uppsökande arbete såsom förrättningar i hem eller inspektioner av arbetsplatser. Personalen som gör detta ska också ha möjlighet till avidentifierade tjänstekort. Att man istället identifieras med t.ex. tjänstenummer möjliggör en senare kontroll av myndighetsutövningen men det minskar risken för vedergällning mot den anställde givet att informationen om vilken anställd som har vilket tjänstenummer är sekretessbelagd.

2. En ny grad av sekretessmarkering för myndighetsanställda och deras familjer.

I dagens sekretesslagstiftning existerar två nivåer av sekretesskydd: sekretessmarkering och skyddad folkbokföring. Även den mildare graden, sekretessmarkering, medför stora svårigheter för den skyddade vilket kan medföra att personer som på grund av sitt arbete skulle ha behov av skyddet många gånger avstår från sekretessmarkeringen eftersom det medför för stora inskränkningar i vardagen. Om man införde en tredje nivå av sekretesskydd som var tillgänglig för myndighetsanställda och deras familjer skulle troligen fler välja det skyddet. Skillnaden mot sekretessmarkeringen bör enligt min mening vara att man skulle kunna vara tillgänglig i offentliga register men inte privata såsom Eniro, hitta.se, birthday.com. Det skulle underlätta för den skyddade som exempelvis skulle kunna använda skolans digitala plattformar för att följa sitt barns utveckling, använda myndigheters webbtjänster istället för att behöva genomföra myndighetsärenden per telefon, kunna använda 1177 eftersom mycket information och många kallelser skickas dit även om vårdnadshavare till barn med skyddade personuppgifter inte kan komma åt den på grund av barnens skydd. Man kan även idag bli borttagen från många privata databaser men det kräver typiskt sett ett betydande arbete från den enskilde för varje aktör och i många fall måste proceduren upprepas varje år. För att alls kunna göra det krävs också att man känner till att aktören existerar. En annan del i detta är att myndigheter bör begränsas från att lägga ut verksamhetssystem hos externa aktörer eftersom det försvårar för anställda som faktiskt har skyddade personuppgifter eftersom de inte kan registrera sig i systemen utan att ge upp en del av skyddet för sina personuppgifter med risken att uppgifterna kommer andra än myndigheten till del.

3. Koordination av myndigheternas säkerhetsarbete.

När varje myndighet planerar sitt säkerhetsarbete och sina säkerhetsrutiner för sig finns en risk att de endast räknar med sådana risker som de själva stött på. Myndigheternas säkerhetsarbete bör därför koordineras för att de ska kunna lära av varandra innan något allvarligt behöver hända en tidigare förskonad myndighet. Ansvariga för koordinationen skulle exempelvis kunna vara Polismyndigheten eftersom Polismyndigheten har stor erfarenhet av riskförebyggande arbete och arbete efter att allvarliga händelser inträffat. Det är också viktigt att koordinerande myndighet kontaktas när ett trovärdigt hot riktats mot anställd eller myndigheten för att säkerställa att den framtida hanteringen sker på ett säkert sätt.

Skydd om något inträffat

En utgångspunkt om en anställd på myndighet eller dennes närstående utsätts för hot eller våld som har eller kan antas ha samband med den myndighetsanställdes tjänst måste vara att staten ska se till att den anställde och dennes familj ska vara säkra från nya angrepp, få stöd för att fysiskt och psykiskt kunna återhämta sig från det inträffade och att den anställde och dennes närstående ska vara ekonomiskt skadelösa efter händelsen. Om en anställd eller dennes anhöriga utöver det inträffade förlorar ekonomiskt på något som händer på grund av den anställdes anställning riskerar det att försvåra den psykiska och ekonomiska återhämtningen men skapar också en spricka i förtroendet mellan den anställde och myndigheten/staten. En förutsättning för att kunna fatta svåra beslut eller genomföra en förrättning i en farlig miljö även om man vet att det är farligt och försätter en i en risk är att man åtminstone kan vara säker på att staten tar hand om en och ens familj om något händer.

Om en anställd utsätts för hot har myndigheten en långtgående skyldighet att vidta nödvändiga säkerhetsåtgärder för att trygga den anställdes säkerhet. Det finns även en skyldighet att ersätta sakskada som uppstått i myndighetsutövningen eller som en hämnd för myndighetsutövningen. Därutöver har den anställde rätt till lönetillägg för att ersätta merkostnader som kan uppstå när den anställde har behov av ingripande skyddsåtgärder som har sin grund i anställningen. Genom kollektivavtal har många myndighetsanställda om de på grund av en hotsituation behöver flytta rätt till flyttersättning. Brottsutsatta myndighetsanställda har rätt till brottskadeersättning och kränkningarersättning precis som andra brottsoffer. En anställd på myndighet kan också i vissa fall komma i fråga för ersättning enligt förordning (2006:519) om särskilt personsäkerhetsarbete m.m. Det är då personsäkerhetsersättning från staten som täcker ekonomisk skada som orsakats av säkerhetsåtgärderna. Denna ersättning är dock begränsad och ersätter inte exempelvis förlust i samband med försäljning av den anställdes hem. De flesta myndigheter torde dessutom se till att vid behov tillgodose att den anställde och dennes familj får tillgång till adekvat stöd i form av samtalsstöd eller psykolog om den anställde eller familjen blir hotade eller angripna.

Det finns dock ett antal områden som en översyn av villkoren för brottsoffren skulle kunna omfatta. Nedan kommer några exempel:

1. Rätt till ersättning för att kunna anskaffa likvärdigt boende på den nya orten.

Den reglering som finns idag ger enligt nuvarande tolkning inte utrymme för en myndighet att kompensera en anställd för förlust vid försäljning av sitt boende om den anställda på grund av den hotbild som uppstått i anställningen måste flytta till en ny ort eller inom orten. När en anställd måste flytta saknas ofta möjlighet att få ut ett marknadsmässigt pris för det boende som säljs, särskilt om boendet exempelvis blivit beskjutet eller på annat sätt attackerat. Det kan göra det svårt för en anställd som måste flytta att skaffa ett nytt boende som är likvärdigt som det den anställda tvingades flytta från.

2. Gällande anhörigs inkomstförlust.

En anställd som utsätts för brott eller hot som misstänks ha samband med arbetet och som därför måste flytta torde själv kunna vara arbetsbefriad med lön under den tid det behövs eftersom brottet har sitt ursprung i det arbete den anställda gör för myndigheten. En närstående har inte samma möjlighet. Om en myndighetsanställd måste flytta leder det typiskt sett till att hela den anställdes familj måste flytta. När behovet av att flytta har samband med anställningen eller kan antas ha sitt upphov i anställningen riskerar dennes make/maka/sambo ofta drabbas i form av en inkomstförlust. Det kan emellertid dröja innan dess att denne/denna åter kan komma i arbete eller finna nytt arbete sedan familjen kunnat etablera sig på ny ort eller den närstående bedömts kunna återgå till sitt ordinarie arbete vid flytt till ett nytt boende på eller i närheten av samma ort.

3. Stöd för barn i skolålder genom stödlärare.

Barn som tillsammans med sina föräldrar vistas på skyddade boenden och kanske på grund av att de flyttar runt i landet, kan kanske ännu inte kopplas samman med en särskild kommun eller en skola för stöd. I bästa fall kan elever få stöd av sin tidigare skola men skulle förutsättningar för det saknas behöver eleven på annat sätt få stöd. Vistelsekommunen kan många gånger hjälpa till med det men för det fall att vistelsekommunen är tillfällig eller om hotbilden är av sådan art att det vore olämpligt att röja vistelseorten för fler än ett litet fåtal vore det lämpligt att se över förutsättningarna för andra lösningar, exempelvis en nationell pool av lärare som kan stödja de barn som vistas på skyddade boenden och som kan fortsätta att stödja eleven även om denne byter vistelsekommun.

Johan Büser (S)